

Dobrý den, níže naleznete učivo a úkoly k předmětu přírodopis. V případě jakýchkoli dotazů mě neváhejte kontaktovat na email: sykorova-kristyna@seznam.cz.

Jakmile se obnoví provoz ve školách vyberu si od každého z vás sešit a budu kontrolovat napsané poznámky a vypracované úkoly ze zadní strany sešitu. Získáte tak známku z domácí přípravy o váze testu.

Vážení žáci, naposledy jsme se začali učit o vnitřních geologických dějích. Toto téma máme už rozpracované a mám pro vás připravené i různé úkoly a tak by byla škola, aby toto téma bylo pouze o samostatné výuce doma.

Proto věnujeme tento čas domácí přípravy vnějším geologickým dějům. Pilně se uče. Na každé pondělí a pátek máte připravenou domácí práci. Uvidíme, kam sami dojdete, než nám otevřou školy. Nenechávejte to na poslední chvíli, protože pak byste to těžko doháněli. Pilně pracujte a budu se na vás těšit po „prázdninách“ ☺

1. TÉMA HODINY: Vnější geologické děje: eroze

Úkoly

- 1) Přečti si v učebnici strany 65, 66 (1/2)
- 2) Prostuduj přiložený studijní text níže
- 3) Dozadu do sešitu napiš znění těchto otázek a odpověz na ně
  - 1. Jak správně definujeme poušť?
  - 2. Vyjmenuj hlavní činitele vnějších geologických dějů?
  - 3. Vysvětli princip mechanického zvětrávání
  - 4. Co vše patří mezi vnější geologické děje?
  - 5. Vysvětli princip mrazového zvětrávání a uveď příklad
  - 6. Jak dochází k okyselování jezer a řek? Jaké následky to má pro ekosystém?
- 4) Vynechej si v sešitu zepředu cca 4 stránky (pro vnitřní geologické děje), napiš si nadpis VNĚJŠÍ GEOLOGICKÉ DĚJE a vypiš si samostatně poznámky z probraného učiva.

Vnější geologické děje – studijní text

= exogenní geologické děje

Jsou to geologické děje, které probíhají na zemském povrchu nebo těsně pod ním.

Hlavní **činitelé**: voda, vítr, gravitace, organismy

Hlavním energetickým zdrojem je: Slunce

Rušivá činnost – dochází při ní k rozrušování zemského povrchu

Tvořivá činnost – činnost při které dochází k přenášení a ukládání zvětralin

- EROZE, PŮSOBENÍ GRAVITACE, PŮSOBENÍ VODY, PŮSOBENÍ VĚTRU

EROZE

= **zvětrávání**

Během něho dochází k rozrušování hornin na zemském povrchu a vede to ke snižování zemského povrchu.

Zvětrávání pozitivita: **vznik půdy a obohacení půdy o živiny.**

Dělení:

1. Fyzikální eroze (zvětrávání):

- příčinou je mechanické působení pohybujících se okolních částic (vodou, větrem, ledem, sněhem)
- V našich podmínkách mrazové zvětrávání díky objemovému rozdílu mezi vodou a ledem.
- Na pouštích (přes den horko, v noci rychlé zchladnutí -> rozpad hornin)
- Mrazové sruby: uč. str. 56
- Kamenná moře: uč. str. 56
- **denudace**: odnos rozrušených částic hornin.

2. TÉMA HODINY: vnější geologické děje: eroze (biologická, chemická) gravitace

Úkoly:

- 1) Přečti si v učebnici stranu 66 (2/2), 67
- 2) Prostuduj si studijní text níže
- 3) Napiš si samostatně poznámky k probranému učivu (nadpisy: EROZE, PŮSOBENÍ GRAVITACE)

EROZE – studijní text

2. Chemická eroze: dochází ke změně chemického složení horniny a minerálů. Hlavní činitelé jsou voda, kyslík a oxid uhličitý. K nejintenzivnějšímu chem. zvětrávání dochází v oblastech s teplejším a vlhčím podnebím.

Příklady: hematit-> limonit, krasové jevy, působení deště, zvětrávání žilců..

3. Biologická eroze: způsobena organismy (kořeny rostlin, lišejníky)

Často působí všechny druhy eroze najednou

PŮSOBENÍ GRAVITACE

Zemská přitažlivost způsobuje pohyby vody, půdy, sněhu, ledovců a zvětralin z výše položených míst do míst níže položených.

Pokud je to náhlé = **řícení** ..... závisí to na sklonu svahu

Pokud je to pomalé = **sesouvání** ..... závisí to na sklonu svahu

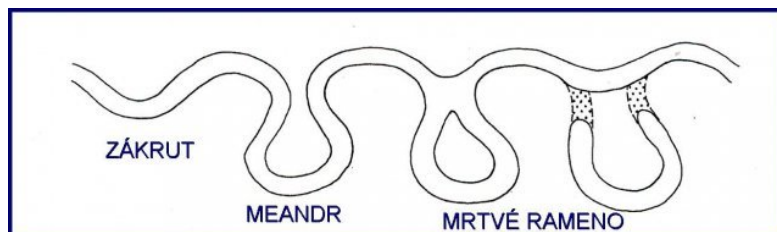
Lavina = rychlý pohyb sněhu

Jakékoliv pohyby mohou být velmi nebezpečné a způsobit školy a majetku nebo životech

3. TÉMA HODINY: vnější geologické děje: činnost tekoucí vody

Úkoly

- 1) Přečti si učebnici stranu 68, 69
- 2) Prostuduj studijní text
- 3) Dozadu do sešitu napiš znění těchto otázek a odpověz na ně
  - 1. Na čem závisí rychlost eroze a sedimentace?
  - 2. Stručně charakterizuj horní tok
  - 3. Stručně charakterizuj střední tok
  - 4. Stručně charakterizuj dolní tok
  - 5. Jak jsou charakterizovány kaňony? Uveď příklad kaňonu
- 4) Napiš si do sešitu poznámky k dnešnímu učivu
- 5) Nakresli si pod poznámky tento obrázek

PŮSOBNÍ VODY – studijní text

1. Činnost tekoucí vody

Tekoucí voda může působit **rušivě a tvořivě**

Rušivá činnost: vymílání zemského povrchu

tvořivá činnost: usazování naplavenin vzniklých erozí, vznik úlomkovitých usazených hornin

odtok vody

- **Plošný**= ron
  - o K tomu dochází např. po silnějších srážkách **splachem půdy**.
    - Splach půdy je silnější pokud v krajině není dostatek rostlinného pokryvu
  - o Působením ronů vznikají **ronové rýhy**
- **Soustředěný**
  - o Vytváří vodní tok – říční koryto

Rušivá činnost tvoří říční koryta a více se projevuje na horním toku řeky, protože tu má voda větší spád, teče rychleji a **vymílá** koryto do stran i do hloubky. Úlomky hornin, které rozrušila s sebou odnáší do nižších poloh říčního koryta a tvoří **naplaveniny**.

Rychlost eroze a sedimentace závisí na: **množství protékající vody, geologickém podloží, sklonem dna řeky**

Na horním toku řeky převládá rušivá činnost. Na dolním toku převažuje tvořivá činnost. Ve střední a dolní části koryta vznikají meandry, které se mohou proměnit ve slepá ramena.

- **Horní tok:** zde mají řeky největší spád, řeky pramenní v horských a kopcovitých oblastech. Dochází k přesunu velkých hornin – rušivá činnost. Nedaří se zde vodním rostlinám. Tam kde je dno tvořené většími horninami vznikají peřeje a vodopády, které vymílají hluboké tůně.
- **střední tok:** proud se zde zpomalí, unášené úlomky se usazují a utváří údolní nivu a řeka se začíná klikatit. Vznik meandrů
- **Spodní tok:** usazovací činnost řeky, slepá ramena po meandrech. Velké řeky, které vtékají do moře vytvářejí delty.

Podél niv a delt jsou vysoce úrodné půdy, které byly dříve hustě osídlené.

Meandr: zákrut říčního koryta, kde působí boční eroze tekoucí vody. Na jedné straně dochází k vymílání ramena, na druhé dochází k usazování naplavenin.

Slepé rameno: vzniká odtržením meandru od původního toku. Koryto je uzavřeno a voda neproudí.

4. TÉMA HODINY: vnější geologické děje - činnost tekoucí vody

Úkoly:

- 1) Přečti si v učebnici stranu 70 (1/2)
- 2) Prostuduj studijní text níže
- 3) Dozadu do sešitu:
  - Vyjmenuj 7 přehrad v ČR. Která přehrada je nejbližší tvému bydlišti?
  - Zjisti na internetu jak je to s migrací úhořů a lososů v období rozmnožování. Odpovědi napiš do sešitu.
- 4) Napiš si poznámky z probraného učiva REGULACE VODNÍCH TOKŮ (klady a záporů přehrad, vypiš si 5 vodních přehrad)

Regulace vodních toků – studijní text

Pozitiva: snižuje to riziko záplav, zadržují vodu v období dešťů, vypouštění nadbytku vody.

Jezy

PŘEHRADY

- zásobárna pitné vody pro velká města
- **Hydroelektrárny**: vybudované na přehradách – významný zdroj energie když je energetická síť hodně vytížená

negativa přehrad

- vodní živočichové, kteří potřebují migrovat pro rozmnožování – **losos, úhoř**. Přehrada je pro ně nepřekonatelnou překážkou.
- Usazeniny hromadící se na dně

přehradní nádrže v ČR: ???

5. TÉMA HODINY: vnější geolog. děje - činnost mořské vody

Úkoly:

- 1) Zopakuj si již probrané učivo pomocí odkazu: <https://www.skolasnadhledem.cz/game/2064> svůj výsledek si vyfoť na telefon pro následnou kontrolu.
- 2) Přečti si v učebnici str. 70 (2/2), 71
- 3) Prostuduj si studijní text
- 4) Pusť si toto video: <https://www.youtube.com/watch?v=LtDi3gVUf3w> Pomůže ti s pochopením principu příliv a odliv.
- 5) Napiš si poznámky z probrané látky: ČINNOST MOŘSKÉ VODY
- 5) S využitím videa, internetu, svých znalostí se pokus porozumět principu příliv, odliv, příboj. Vysvětlení si napiš do poznámek zepředu do sešitu.

Činnost mořské vody – studijní text

Mořská voda se neustále pohybuje a působí rušivě na horniny na pobřeží.

Rozlišujeme:

- Příliv: co to je?
- Odliv: co to je?
- Příboj: co to je?

Dochází k:

- rozrušování útesů, podemílání, řícení
- balvany se obrušují a rozpadají-> vznikají valounky, oblázky, štěrky, písek
- Ukládáním úlomků dochází k vytváření pláží

Směrem od pobřeží do moře se uložené úlomky postupně zmenšují.

Během mnoha stovek až tisíců let vznikají na mořském dně mocná souvrství usazených hornin, úlomkovitých, jílovitých, organogenních.

6. TÉMA HODINY: vnější geolog. děje – činnost ledovců – horské ledovce

Úkoly:

- 1) Přečti si v učebnici stranu 72
- 2) Přečti si studijní text níže
- 3) Napiš si poznámky z nového učiva – ČINNOST LEDOVCŮ + doplň si, jak se nazývá největší ledovec a kde se nachází.

Činnost ledovců - studijní text

Tvoří zhruba 10 % zemského povrchu

Přibýváním vrstev sněhu a jejich opakovaným táním a tuhnutím dochází k vytváření krystalického sněhu – **firnu**.

Tím, že na sebe jednotlivé vrstvy firnu tlačí, přemění se firn v souvislou ledovou vrstvu – **ledovec**

→ Ledovec vzniká utlačením staré vrstvy sněhu novým sněhem

Typy ledovců:

- Horské ledovce: vznikají v prohlubni tvaru U - nazýváme to **kar/ledovcový kotel**
  - o Tím, jak nahoře ledovec neustále přibývá, tak se spodní část suně do údolí a vzniká **ledovcový splaz**. Rychlost ledovcového splazu je pouhých pár metrů/rok
  - o Splaz před sebou jako buldozer unáší úlomky z roztroušeného údolí, tyto úlomky jsou pak po stranách ukládány a říkáme tomu **morény**.
  - o Na místech ledovcových údolí a morén vznikají **ledovcová jezera**
  - o Materiál unášený ledovcem se nazývá **till**

7. TÉMA HODINY: **vnější geolog. děje – činnost ledovců – pevninské ledovce**

- 1) Přečti si v učebnici stranu 73 i informace v zelené liště!
- 2) Pročti si studijní text
- 3) Napiš si poznámky z probraného učiva
- 4) pusť si pro zajímavost **celé** video na Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=2DmGl4-yck>
- 5) - Napiš zezadu do sešitu 3 informace, které tě ve videu zaujaly
- Které **všechny** druhy živočichů jsi mohl/a vidět ve videu?

Činnost ledovců - studijní text

- Pevninské ledovce: pokrývají velké souvislé plochy
  - o Např: území Antarktidy a Grónska
  - o K rozšíření pevninských ledovců došlo ve čtvrtohorách (doby ledové)
  - o Nejbližší ledovce od nás jsou v Alpách
  - o Bludné balvany: velké bloky přemístěných hornin vlivem pohybu ledovce

Mrazové zvětřávání: díky činnosti vody a rozdílného působení teplot

- Vzniká to tak, že voda zatéká do puklin a při nízkých teplotách zde zamrzá -> zvětší se její objem a působí jako klín, který zvětšuje a rozšiřuje puklinu.
- Pravidelné zamrzávání a roztávání vody způsobuje odtrhávání celých bloků hornin a jejich podélné praskání
- Typické oblasti jsou: oblasti holých vrcholů hor

8. TÉMA HODINY: **vnější geolog. děje-opakování ovce**

Úkoly:

- 1) Prohlédni si na internetu obrázky – firm, ledovcová údolí, morény, ledovcová jezera
- 2) Dopředu do sešitu:
  - 1. Vysvětli, co je to firm?
  - 2. Jaké ledovcové jezera máme v ČR?
  - 3. V čem spočívá nebezpečí ledových ker?
  - 4. Jaký je poměr sladké a slané vody obsažené v ledovcích?
  - 5. Kterou lodní katastrofu způsobila ledovcová kra? Přečti si o této události na internetu (libovolný článek a vypiš si nějaké informace o této události.
  - 6. Kteří 2 živočichové se nikdy nepotkají, protože jedni žijí na severní a druhí na jižní polokouli?
- 3) Přečti si tento článek: <https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/klimaticky-panel-hladina-mori-kvuli-tani-ledovcu-prudce-stoupa>.
  - napiš si dopředu do sešitu některé příčiny tání ledovců.